

beneficium curatum, sed non potest sine concursu, licet obtinuerit beneficium, quod possidet, per concursum. » Apud eundem Pyrr. Corradum, *loc. cit.*, n. 12, cæterum vid. amplius v. BENEFICIUM, art. 3, n. 21 et seqq.

(20. « Secundo limitandum, quod supra diximus, ordinatum in sacris esse habilem absque novo examine ad beneficia simplicia, quando aliqua causa de novo supervenit, utpote, quia per bonum intervallum fecit intermissionem seu diversionem a studiis, quia tunc etiam si pro forma non requireretur examen, deberet examinari ratione novæ causæ, ut insinuant declarationes illustrissimorum cardinalium nuper allatæ (in num. hic supra notatis). » Gonzalez, *l. c.*, n. 96.

(21. « Tertio limita, quando constaret, quod talis promotus ad ordines sacros, fuit indigne promotus. » Idem, *ibid.*, n. 99.

(22. Ultimo « Limita, quando beneficium simplex esset qualificatum, veluti dignitas

SCRIPTURA SACRA.

Præstat sequentia adnotare.

(1. Scriptura sacra dicitur *Biblia* a voce Græca *biblos*, quæ *librum* significat. Unde antonomastice sacra Scriptura vocatur *liber*, eo quod sit omnium librorum Liber tum sui origine, tum sanctitate, tum præsertim utilitate. jam figuratus in illo, quem vidit *Joannes in Apocalyps.* c. v, ibi: *Et vidi in dextera Seditis super thronum librum scriptum intus et foris.*

(2. Scriptura sacra, quæ breviter definitur: « Verbum Dei scriptum, *fusius et clarius definitur, quod sit.* » Volumem sacrum dictante Spiritu sancto ad salutem hominis conscriptum, et ut tale ab Ecclesia receptum. » Est in re communis.

(3. Dictum sacrum volumen est aggregatum quoddam ex septuaginta duobus canonicis libris particularibus, scilicet quadraginta quinque Veteris Testamenti, et viginti septem Testamenti Novi in unum codicem redactum. Communis ac certa. (4. Diei autem septuaginta duo libri canonici sunt sequentes recensiti a concilio Tridentino, sess. iv, in decreto *De canonicis scripturis*: Numeri, Deuteronomium, Josue, Judicum, nempe vet. test. « Genesis, Exodus, Leviticus, Ruth, quatuor Regum, duo Paralipomenon, Esdræ primus, et secundus, qui dicitur Neemias, Tobias, Judith, Esther, Job, Psalterium Davidicum, Parabola, Ecclesiastes, Canticum canticorum, Sapientia, Ecclesiasticus, Isaias, Jeremias cum Baruch, Ezechiel, Daniel, duodecim Prophetæ minores, id est Oseas, Joel, Amos, Abdias, Jonas, Michæas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias, duo Machabæorum, primus et secundus: Novi Testamenti, quatuor Evangelia, secundum Matthæum, Marcum, Lucam et Joannem, Actus apostolorum a Luca evangelista conscripti, quatuordecim Epistolæ Pauli apostoli, ad Romanos, duæ ad Corinthios, ad Galatas, ad

sine cura vel canonicatus in cathedrali vel collegiata, in quibus requiritur industria et consilium: in hoc casu temperatur dispositio textus in d. cap. *Accepimus* (de quo Gonzalez supra nu. 74). » Idem Gonzalez, *ibid.*, n. 102.

(23. Cumque ex Tridentino, cap. 9, sess. xxv, *De reformat.* liceat episcopis præsentatos a patronis si idonei non fuerint, repellere; adeoque liceat iisdem ordinariis præsentatos ad beneficia utcumque simplicia (ubi de eorum idoneitate, ad normam traditorum hic supra, non constat) examinare; Barbosa, in *Trident.* ad cap. cit., num. 74, et consentiunt DD. hinc profecto est, quod si fundator « disponderet, quod præsentandus examini subjacere non debeat, conditio hujusmodi est intelligenda, quatenus episcopo constet esse idoneum, ut respondit sacra congregatio Concilii, in *Sarsinaten.* 27 Novemb. 1649. » Apud Monacell., *Form. pract.*, tom. II, tit. 15, form. 1, n. 13, pag. 199.

SCRIPTURA SACRA.

Præstat sequentia adnotare.

Ephesios, ad Philippenses, ad Colossenses, duæ ad Thessalonicenses, duæ ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos, Petri apostoli duæ, Joannis apostoli tres, Jacobi apostoli una, Judæ apostoli una, et Apocalypsis Joannis apostoli. »

(5. Prædictus numerus librorum canonicorum sacre Scripturæ non est novus, sed antiquissimus in Ecclesia catholica, et receptissimus: omnes enim prædicti libri inter canonicos recepti sunt in concilio *Carthaginensi*, cap. 47, celebrato anno 397. * Vide infra n. 6. Item in concilio *Romano I*, sub Gelasio Papa celebrato anno 496. Atque in aliis subsequentibus conciliis, et præsertim in concilio *Florentino*, in decreto *Unionis*. (6. Unde libri canonici dicti sunt, vel quia continent normam et regulam, quam in fide et moribus sequi tenemur: *Canon* enim Græcæ, Latine *Regula* nuncupatur, textu expresso in cap. *Canon 1*, distinct. 3, vel quia in catalogum librorum divinatorum sunt ab Ecclesia in dictis conciliis relati. * Adde testimonium Ecclesiæ Græcæ; hæc enim cum a Protestantibus ad ineundam secum concordiam invitata esset, synodum Hierosolymæ sub Dositheo patriarcha celebravit an. 1672, quæ Protestantium errores damnavit, datoque ad ipsos responso, inter alia catholicæ doctrinæ capita solemniter de sacris libris in *Tridentino* concilio enumeratis professæ est: « Hos omnes judicamus esse canonicos, et S. Scripturam consistemur, quoniam eos tradidit antiqua consuetudo, seu magis Ecclesia catholica. »

(7. Libri spectantes ad Testamentum Vetus dividuntur in quatuor classes, scilicet in legales, historiales, sapientiales et prophetales. *Legales* sunt quinque libri Moysis, seu Pentateuchus, id est Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium, *Hista-*

riales sunt Josue, Judicum, Ruth, Regum, Paralipomenon, Machabæorum, Job, Esdræ, Tobias, Judith, Esther. *Sapientiales* sunt Proverbia, Ecclesiastes, Cantica, Sapientia, Ecclesiasticus. *Prophetales* sunt Psalmi, quatuor majores prophetæ: Isaias, Jeremias, Ezechiel, Daniel, et duodecim minores: Oseas, Joel, Amos, Michæas, Abdias, Jonas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias.

(8. Libri spectantes ad Testamentum Novum dividuntur et ipsi in quatuor classes, scilicet legales, historiales, sapientiales et prophetales. *Legales* sunt quatuor Evangelia Matthæi, Marci, Lucæ et Joannis. *Historiales* sunt Actus apostolorum. *Sapientiales* sunt quatuordecim Epistolæ divi Pauli, una divi Jacobi, duæ divi Petri, tres divi Joannis et una divi Judæ Thaddæi. *Prophetales* tandem Apocalypsis beati Joannis apostoli.

(9. Recollectio dictorum omnium librorum vocatur Testamentum Vetus, et Novum duplici ratione. Prima, quia sicuti Testamentum est charta scripta, in qua continetur ultima voluntas hominis, sic in illis libris continetur ultima Dei voluntas, et lex, quam Deus vult ab hominibus servari. Secunda, quia sicuti testamentum est, quo honorum temporalium defertur hæreditas, intercedente testatoris morte, qua contingente, cum esset antea clausum et obsignatum, aperitur; ita per dictos libros sacros defertur nobis hæreditas honorum cælestium, et Christi morte in ea confirmamur, iisque aperti, legimus nos esse Dei hæredes et cohæredes Christi.

(10. Unum autem ex dictis duobus testamentis vocatur Vetus, quia ipsum tanquam jam antiquatum et inveteratum desiit obligare adveniente Novo, uti patet in testamentis, quorum primum jam cessat valere, adveniente ejusdem testatoris secundo. Et aliud vocatur Novum propter novitatem spiritus, quam affert lex Christiana in eo contenta, quæ novos affectus novosque ardores erga Deum excitat in iis, qui illam amplectuntur, et vere observant; unde a Veteri Testamento ad Testamentum Novum proceditur tanquam a figura ad suum figuratum, a signo ad suum signatum, et a parabola ad suam veritatem, quia *Lex per Moysen data est, gratia et veritas per Jesum Christum facta est*, ut expresse habetur *Joannis*, cap. 1, v. 17.

(11. Omnes prædicti libri, tum Veteris, tum Novi Testamenti sunt ab omnibus pro sacris et canonicis, seu a Deo inspiratis habendi, et qui ipsos omnes ut tales non susceperit, aut aliquam veritatem in ipsa contentam negaverit, erit hæreticus; unde concil. *Trident.*, cit. sess. iv, in decreto *De canonicis scripturis*, post enumeratos supradictos omnes libros, sic expresse concludit: « Si quis autem libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia catholica legi consueverunt, et in veteri vulgata editione habentur, pro sacris et canonicis non susceperit, anathema sit. »

(12. Libri alii duo, scilicet tertius et

quartus Esdræ non sunt ab Ecclesia recepti pro canonicis, quamvis sint magnæ auctoritatis, et a Sixto V, in sacris Bibliis post libros canonicos una cum oratione Manasse fuerint appositi, ne penitus pereant, et ut a Patribus citati reperiantur.

(13. Et tanto minus pro canonicis habentur ab Ecclesia liber tertius et quartus Machabæorum, cum ipsi sint et a canone et a Bibliis penitus exclusi, ut patet.

(14. Item pro canonicis non habentur ab Ecclesia plura Evangelia, quæ sub nomine diversorum apostolorum, ut Thomæ, Andree, Bartholomæi, Thaddæi, Barnabæ, etc., circumferuntur conscripta. Sicuti nec pro canonicis habentur alii libri, de quibus omnibus fit mentio, in c. *Sancta Romana* 3, dist. 15, ibique a Gelasio Papa pro apocryphis declarantur. * Apocryphos omnes hosce libros recensuit illustravitque Joannes Albertus Fabricius cum in *Codice pseudepigrapho Veteris Testamenti*, Hamburgi 1713, tum in *Codice apocrypho Novi Testamenti*, ibidem 1719.

(15. Ex libris sacris plures et plures perierunt. Ita S. Joannes Chrysostomus homil. 9 in Matth. et homil. 7, in *primam ad Corinth.*; Bel-larmin., tom. I *De verbo Dei*, lib. iv, cap. 4; Abulensis, in *Numer.*, cap. 21, quæst. 3, et alii communiter: et hoc clare constat ex pluribus locis ipsiusmet sacre Scripturæ. In primo enim libro *Paralipomenon* cap. ult. fit mentio libri Samuelis videntis et libri Nathan prophetæ, atque libri Gad videntis, ibi: *Gesta autem David regis propria et novissima scripta sunt in libro Samuel videntis, et in libro Nathan prophetæ, atque in volumine Gad videntis.* Et, *II Paralipomenon*, cap. ix, fit mentio libri Nathan prophetæ, libri Ahie Silonitis et libri Addo videntis, ibi: *Reliqua opera Salomonis priorum et novissimorum scripta sunt in verbis Nathan prophetæ et in libris Ahie Silonitis, in visione quoque Addo videntis.* Et *ibidem*, cap. xii, fit mentio libri semejæ prophetæ et libri Addo videntis, ibi: *Opera vero Roboam prima et novissima scripta sunt in libris Semejæ prophetæ et Addo videntis.* Et *ibidem*, cap. xx, fit mentio libri Jehu filii Anani, ibi: *Reliqua gestorum Josaphat priorum et novissimorum scripta sunt in verbis Jehu filii Anani.* Et *III Reg.* cap. iv, fit mentio de libro trium millium parabolarum et carminum quinque et mille Salomonis ibi: *Locutus est quoque Salomon tria millia parabolas, et fuerint carmina ejus quinque et mille.* Et, *ibidem*, cap. xi, fit mentio de libro verborum dierum Salomonis ibi: *Ecce universa scripta sunt in libro verborum dierum Salomonis.* Et, *ibidem*, c. xiv, fit mentio libri sermonum dierum regum Juda, ibi: *Ecce scripta sunt in libro sermonum dierum regum Juda.* Et *II Machabæorum* cap. ii, fit mentio libri Jasonis Cirenæi, ibi: *Itemque a Jasone Cirenæo quinque libris comprehensa.* Et ad *Colossenses* cap. iv, fit mentio Epistolæ B. Pauli apostoli scriptæ ab ipso ad Laodicenses, ibi: *Et cum lecta fuerit Epistola hæc, facite ut et in Laodicensium Ecclesiam legatur, et eam, quæ Laodicensium est, vos legatis.* Et in *Epistola catho-*

lica Judæ apostoli fit mentio de libro Enoch prophetæ. ibi: *Prophetavit autem et de his septimus ab Adam Enoch dicens: Ecce venit Dominus in sanctis millibus suis*, etc. Omnes autem prædicti sacri libri, et alii brevitatis gratia relictæ, tum Veteris, tum Novi Testamenti, Deo permittente perierunt, vel quia homines desides eos non custodierunt, vel quia impii eos combusserunt, vel quia se illis indignos præbuerunt, vel ob alias causas ipsi soli Deo notas. V. *Addit. Cas.* in fin. h. art.

(16. Prima editio sacræ Scripturæ facta est Hebraice quoad fere totum Testamentum. Sic communior et fere omnium sententia. Dicitur autem notanter: *Quoad fere totum*, quia libri Esdræ et Danielis, teste S. Hieronymo, epist. 120, *Præfat. in Daniel.* scripti sunt lingua Chaldaica (34), sicuti nonnulli asserunt de libro Tobie, libro Judith. Librum autem Sapientiæ vult sanctus Hieronymus, epist. 115 *ad Chromatium* fuisse scriptum lingua Græca, sicuti eadem lingua Græca fuisse scriptum librum II Machabæorum testatur idem Hieronymus, in *Prologo Galeato* (35).

(17. Quo ad vero fere totum Testamentum Novum facta est Græce. Sic fere communis opinio. Apostolorum enim tempore apud Judæos valde familiare erat idioma Græcum. Dicitur autem notanter: *Quoad fere totum*, quia Evangelium Matthæi fuit ab ipso scriptum lingua Hebraica, ut tenent fere communiter doctores cum S. Hieronymo, lib. *De scriptoribus ecclesiasticis*, n. 5, ubi loquens de S. Matthæo sic expresse dicit: *Evangelium Christi Hebraicis litteris verbisque composuit* (36). Et Evangelium Marci secundum communior opinionem fuit ab ipso scriptum primo lingua Latina in gratiam Romanorum, et secundo lingua Græca in gratiam Alexandrinorum (37). Et Epistola ad Hebræos, ut tenet communis sententia cum sancto Hieronymo, *Libro de scriptoribus ecclesiasticis*, n. 15, fuit scripta lingua Hebræa (38).

(18. Secunda editio sacræ Scripturæ quoad totum Testamentum Vetus est paraphrasis Chaldaica; tota enim Scriptura vetus translata est paraphrastice ex Hebræo in Chaldaicum, quam paraphrasim ipsi Hebræi *Targum* vocant, ut recte notat cardin. Bellarmin., tom. I *De Verbo Dei*, lib. II, cap. 3.

(19. Hæc paraphrasis Chaldaica tres habet auctores, scilicet R. Onkelum, R. Jonathan Urielis filium et R. Joseph Cæcum, qui omnes quilibet pro sua parte totam veterem Scripturam in Chaldaicum transtulerunt. Paraphrasis autem in hoc differt a translatione seu versione, quod in translatione seu ver-

(34) Aliqua scilicet eorum capita, ut patet Hebraicam veritatem consulenti.

(35) Confer P. Bonfrerii *præloquia* in Tourmiana Menochii editione optimo consilio recusa, et P. Hermani Goldhagen eruditissimam *introductionem in sacram Scripturam*, p. 1, sect. 2, quæst. 1, § 5, 6 et 7.

(36) Vide eundem Goldhagen, quæst. 2, § 2 seqq.

(37) Revera tamen communior sententia docet,

sione verba auctoris transferuntur in aliam linguam sine additione et mutatione, seu de verbo ad verbum: in paraphrasi autem verba auctoris transferuntur in aliam linguam cum additionibus et mutationibus, et in ipsa magis sensus de sensu, quam verbum de verbo exprimitur: unde paraphrasis juxta communem intelligentiam, est *applicatio rei per sermonem copiosorem et lucidiorem*.

(20. Tertia editio sacræ Scripturæ ex Hebraico in Græcum quoad totum Testamentum Vetus, ut docet probabilior sententia, fuit septuaginta Interpretum, qui anno Ptolemæi Philadelphi 17, et ante Christum 272, inclusi in cellulis separatis totum Vetus Testamentum ex Hebræo in Græcum transtulerunt 72 dierum spatio, non sine speciali Spiritus sancti assistentia, cum separatim scribentes quisque in sua propria cellula seorsum ab aliis non solum in eundem sensum, in easdem sententias, sed etiam in eadem verba, in eandem verborum seriem, imo et in eosdem apices coinciderint; hinc S. Joannes Chrysostomus homil. 3 in *Genesim* hanc translationem vocat *raram miraculum*. Sic tenent S. Justinus, in *Oratione exhortatoria ad Gentes*, ubi dicit se apud Alexandriam vestigia harum cellarum vidisse; S. Irenæus, lib. III, cap. 25; S. Cyrillus, catechesi 4; Clemens Alexandrinus, lib. I *Stromat.*; S. Augustinus, I. XVIII *De Civitate Dei*, cap. 32, et alii recentiores citantes pro hac sententia Philonem, lib. II *De Vita Moysis*; Tertullianum, in *Apologético*, cap. 10; et S. Joan. Chrysostomum, hom. 5 in *Matthæum*, et sic plurimi alii contra alios, et signanter contra S. Hieronymum, epist. 104, *Præfat. in Pentateuchum*, ubi expresse negat et ridet historiam hanc de tot cellulis separatis: *Nescio, inquit, quis primus auctor septuaginta cellulas Alexandria mendacio suo extruxerit*, etc.

(21. Unde dictus S. Hieronymus tenet, quod septuaginta duo Interpretes, senes viri Hebræi ex qualibet tribu filiorum Israel, utriusque linguæ, scilicet Hebraicæ et Græcæ peritissimi, spatio dierum septuaginta duorum in eadem Basilica sedentes et inter se conferentes, sacram Scripturam transtulerint: et hoc probat testimonio Aristææ, in *Historia*, de hac ipsa re, qui Aristæas negotio interfuit et expresse dicit, quod ipsi simul conferendo singulis diebus usque ad horam nonam, hanc versionem tandem septuaginta duobus diebus absolverint. Idemque confirmat testimonio Josephi Hebræi, qui licet esset cupidissimus gloriæ suæ gentis, tamen lib. XII *Antiquitat.*, cap. 2, refe-

Marcum Græce Evangelium scripsisse. Neque certe opus fuit, ut Marcus Romanis scribens, Latina lingua uteretur. Nam et Paulus ex communiori doctorem interpretum sensu ad Romanos dialecto Græco epistolam scripsit. Vide laudatum Goldhagen cit. quæst. 2, § 5 seq.

(38) Vid. tamen Prolegomen. eruditissimi Augustini Calmet, ubi contrarium astruitur. — Eandem de epistola ad Hebræos Hebraice scripta sententiam tue. ur Goldhagen § 9.

rens hanc historiam, nequidem mentionem facit de dictis separatis cellulis. Sic etiam Eusebius videtur fuisse ejusdem opinionis, quia libro octavo *De præparat. Evangel.*, cap. 1. narrat rem totam sine ulla mentione de dictis separatis cellulis, referens ad verbum, quæ habentur in libro Aristææ.

(22. Sanctus Epiphanius autem in libro *De mensuris et ponderibus* contra fere omnium sententiam ponit solum triginta sex cellulas, cum alii vel septuaginta duas vel nullas ponant. Scribitque dictus sanctus Epiphanius, quod hi interpretes bini et bini fuerint inclusi in cellulis triginta sex, et divino miraculo singula paria ipsorum eisdem verbis totam Scripturam transtulerint, ita ut simul confecerint triginta sex exemplaria ejusdem prorsus versionis.

(23. Sanctus Augustinus vero, licet lib. XVIII *De Civitate Dei*, cap. 42, videatur consentire cum iis qui affirmant dictas cellulas, ut patet supra n. 20, tamen, lib. II *Doctr. Christian.*, cap. 15, non audet absolute rem affirmare; sed illud ab omnibus decantatum de istis interpretibus, quod quasi uno ore Scripturam verterint, rectissime intelligi posse significat, tam secundum eos qui cellulas affirmant, quam secundum illos qui ipsas negant. De cellulis enim non habetur certa sententia, cum scriptores abierint in diversa (39). V. *Add. Cas.* in fin.

(24. Supradictis versionibus Græcis successerunt Latinæ, Testamentum Vetus ex Hebræo, et Testamentum Novum ex Græco transferentes, et istæ versiones Latinæ sunt innumeræ, ut patet ex S. Hieronymo, epist. 105, *Præfat. in Josue*: « Cum apud Latinos tot sint exemplaria, quot codices, et unusquisque pro arbitrio suo, vel addiderit, vel subtraxerit, quod ei visum est. »

(25. Ex omnibus autem Latinis versionibus et editionibus sola vetus et vulgata editio est vere authentica et pro tali ab omnibus habenda. Sic expresse statuit concil. Trid., sess. IV, in decreto *De editione et usu sacrorum librorum*, ibi: *Insuper eadem sacrosancta synodus considerans, non parum utilitatis accedere posse Ecclesiæ Dei, si ex omnibus Latinis editionibus, quæ circumferuntur sacrorum librorum, quænam pro authentica habenda sit innotescat, statuit et declarat, ut hæc ipsa vetus et Vulgata editio, quæ longo tot sæculorum usu in ipsa Ecclesia probata est, in publicis lectionibus, prædicationibus et expositionibus, pro authentica habeatur, et ut nemo illam rejicere quovis prætextu audeat vel præsumat. »*

(26. Auctor hujus Vulgatæ editionis non est unus solus, ut recte advertit Bellarminus, tom. I, lib. I, *De verbo Dei*, cap. 1, vers. *Nam Vulgata*, ubi sic expresse habet: « Nam Vulgata editio non est unius auctoris, sed quædam habet ex sancto Hieronymo quædam ex Luciano, quædam ex Theodotione, quædam ex alio quodam

(39) De LXXVIRALI versione nemo uberius egit cl. P. de Magistris, qui apologiam sententiæ Patrum de hac versione quinque eruditissimis dissertationibus

interprete innominato. » Ita tamen ut fere tota sit a sancto Hieronymo, aut versore, aut aliorum correctore, ut notant passim doctores.

(27. Sensus sacræ Scripturæ generatim, ac prima sui divisione est duplex, nempe unus *litteralis*, et alter *spiritualis*, seu *mysticus*. Communis inter Catholicos.

(28. *Litteralis* sensus est ille, quem verba ipsa immediate significant, ita ut sensus litteralis sit præcisus sensus litteræ seu verborum. Sensus autem *spiritualis* seu *mysticus* est ille, quem non immediate verba ipsa significant, sed solum mediate, nempe mediis illis rebus, quas verba immediate significant, ita ut sensus spiritualis, seu mysticus sit sensus rerum secundum mysterium. Sic eadem verba, eodemque loco significant litteraliter et spiritualiter, seu mystice, ut patet in Epistola Pauli apostoli *ad Galatas* cap. IV, ubi eadem verba, quæ litteraliter indicant, quod *Abraham duos filios habuit, unum de ancilla et unum de libera*, spiritualiter seu mystice significant Vetus et Novum Testamentum, ut ibidem expresse dicit Apostolus: *Hæc autem sunt duo Testamenta*. Item eadem historia agni Paschalis Exodi cap. XII litteraliter significat ritum agni Paschalis a Judæis olim immolandi, spiritualiter vero, seu mystice, significat Christum pro salute totius mundi in ara crucis postmodum immolatum. Item eadem verba in uno loco sacræ Scripturæ significant litteraliter, et in alio spiritualiter seu mystice, ut patet de eodem hoc verbo *aqua*, quæ primo Genesis litteraliter significat elementum: *Congregentur aquæ in locum unum*: et in *psal. LXV* spiritualiter significat tribulationes, ibi: *Transivimus per ignem et aquam*; et *Joan.* cap. IV mystice significat donum gratiæ, ibi: *Si scires donum Dei, et quis est, qui dicit tibi: Da mihi bibere, tu forsitan petisses ab eo, et dedisset tibi aquam vivam*; et *Joan.* cap. III mystice seu spiritualiter significat baptismum, ibi: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei*. Et sic de aliis.

(29. Sensus litteralis subdividitur in *proprium*, et in *improprium*, seu *translatum* vel *figuratum*. *Communis*. *Proprius* est ille, quem verba in propria et primaria sua significatione capta immediate significant.

(30. Sic *aqua* proprie significat elementum terram abluens; *ignis* proprie significat elementum calefactivum et combustivum, et sic de aliis. *Improprius*, seu *translatus*, vel *figuratus* est ille, quem verba improprie, seu figurate, et tropice accepta significant. Sic Christus Dominus improprie, seu tropice, et figurate per metaphoram seu similitudinem, et non per proprietatem dicitur Leo, Petra, Vitis, et hujusmodi. Sic doctores communiter.

(31. Item sensus spiritualis seu mysticus nibus comprehensam a 1772 Danieli secundum LXX subjecti; ubi etiam Aristææ narrationem acerrime propugnavit.

subdividitur in *allegoricum* correspondentem fidei, *anagogicum* correspondentem spei, et in *tropologicum* seu *moralementem* correspondentem charitati: juxta enim numerum dietarum trium virtutum theologiarum assignantur tres dicti sensus mystici sacrae Scripturae ipsis correspondentes. *Communis.*

(32. Sensus *allegoricus* correspondens fidei est, cum verba sacrae Scripturae, ultra sensum litteralem, significant et ostendunt aliquid credendum. Dicitur enim *allegoricus* a nomine Graeco *allos*, quod est *alius*, et a *logos*, quod est *sermo*, quasi sit alius sermo ab eo, quem verba litteraliter important. *Communis.*

(33. Sensus *anagogicus* correspondens spei est, cum verba, ultra sensum litteralem, significant, et ostendunt aliquid sperandum in aeterna beatitudine; dicitur *anagogicus* a nomine Graeco *ana*, quod est *sursum*, et a *goge*, quod est *ductio*, quasi sit quid sursum ducens, seu locutio nos ducens a terrenis sursum ad caelestia. *Communis.*

(34. Sensus *tropologicus* correspondens charitati est, cum verba ultra sensum litteralem significant, et ostendunt aliquid moraliter agendum, seu aliquod opus charitatis exercendum; dicitur enim *tropologicus* a nomine Graeco *tropos*, quod est *conversio*, et a *logos*, quod est *sermo*, quasi sit sermo conversus ad morum institutionem. *Communis.*

(35. Unde juxta huc usque dicta clare inferitur, quod sunt quatuor sensus sacrae Scripturae, scilicet *litteralis*, *allegoricus*, *tropologicus* et *anagogicus*, omnes breviter contenti in his duobus versiculis:

Littera gesta docet, quid credas allegoria;
Moralis quid agas, quid speres anagogia.

(36. Omnes dicti quatuor sensus possunt reperiri in uno sacrae Scripturae passu, ut clare patet in Epistola Apostoli ad Galatas cap. iv, ubi aperte exprimuntur omnes in filiis Abraham. Imo omnes dicti quatuor sensus reperuntur in hac voce *Jerusalem*, quae *litteraliter* significat urbem Palaestinae, *allegorice* significat sanctam Ecclesiam militantem a nobis credendam juxta illud *Apocalyps. xxv: Vidi civitatem sanctam Jerusalem novam descendentem de caelo a Deo paratam sicut sponsam ornatam viro suo. Tropologicè* seu *moraliter* significat animam nostram sanctis moribus et virtutibus ornandam, juxta illud *Jerusalem, Jerusalem convertere ad Dominum Deum tuum* (Fer. 3 in cen. Dom. lect. 1). *Anagogicè* significat Ecclesiam Triumphantem, scilicet patriam caelestem a nobis sperandam, juxta illud Apostoli ad Galatas cap. iv: *Illa quae sursum est, Jerusalem, est libera, quae est mater nostra.*

(37. Non possunt tamen omnes dicti sensus reperiri in quolibet sacrae Scripturae passu; multi enim allegari possunt sacrae Scripturae passus, ubi nullus est sensus mysticus, sed solummodo *litteralis*, ut patet in illo *Matthaei c. xxii: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*; et in illo *Marcii ultimo: Euntes, docete omnes gentes,*

et sic in plurimis similibus. Econtra multi possunt allegari passus, ubi nullus est sensus *litteralis*, sed solummodo *mysticus*, ut patet in *Judic. cap. ix: Ierunt ligna, ut ungerent supra se regem*. Ibi enim nullus sane mentis dicit, adesse sensum litteralem, cum solummodo adsit sensus mysticus, intelligendo per *ligna* habitatores civitatis Sichem, qui, ut in eodem loco exponitur, constituerunt Abimelech in suum regem. Et in illo *I Reg. cap. ii, v. 35: Et suscitabo mihi sacerdotem fidelem, qui juxta cor meum et animam meam faciet*, ubi *ly cor et animam* non potest sumi in sensu litterali, quia Deus non habet cor et animam, sed solum in sensu mystico per voluntatem, et sic de innumeris aliis similibus.

(38. Quamvis sacrae Scripturae interpretatio doctrinalis et magisterialis secundum sanctorum Patrum consensum possit fieri a viris doctis, et idoneis, ut patet de tot sacris expositoribus, et tenet communis doctorum; tamen interpretatio canonica et infallibilis veri illius tenendi sensus pertinet solummodo ad sanctam Matrem Ecclesiam. Communis inter Catholicos, et habetur expresse a concilio *Trid.*, sess. iv, in decreto *De editione et usu sacrorum librorum*, ibi: « Praeterea ad coercenda petulantia ingenia decernit, ut nemo suae prudentiae innixus, in rebus fidei et morum ad aedificationem doctrinae Christianae pertinentium, sacram Scripturam ad suos sensus contorqueat, contra eum sensum, quem tenuit, et tenet sancta mater Ecclesia, cujus est judicare de vero sensu et interpretatione Scripturarum sanctarum, aut etiam contra unanimum consensum Patrum, ipsam Scripturam sacram interpretari audeat, etiamsi hujusmodi interpretationes nullo unquam tempore in lucem edendae forent: qui contravenerit, per ordinarios declaretur, et poenis a jure statutis puniatur. »

(39. Sacra Scriptura legi nequit lingua vulgari omnibus alicujus patriae communi, nisi ab habentibus ad id legitimam licentiam seu facultatem. Habetur expresse in regula 3 *Indicis librorum prohibitorum*, ubi insuper redditur ratio, ibi: « Cum experimento manifestum sit, si sacra Biblia vulgari lingua passim sine discrimine permittatur, plus inde ob hominum temeritatem detrimenti, quam utilitatis oriri. »

(40. Unde merito Clemens XI, die 8 Septembris 1713, in constituto. incip. *Unigenitus Dei Filius* damnavit sequentes propositiones Paschasii Quesnelli contententis, male ab Ecclesia prohiberi ulli homini fidei, etiam laico et feminae lectionem sacrae Scripturae, ac praesertim Novi Testamenti in vulgari lingua: propositiones igitur sunt istae, scilicet 79, in ordine: « Utile et necessarium est omni tempore, omni loco et omni personarum generi studere et cognoscere spiritum, pietatem et mysteria sacrae Scripturae. » 81, ibi: « Lectio sacrae Scripturae est pro omnibus. » 81, ibi: « Obscuritas sancta Verbi Dei non est laicis ratio dispensandi se ipsos ab ejus lectione. » 82, ibi:

« Dies Dominicus a Christianis debet sanctificari lectionibus pietatis et super omnia sanctarum Scripturarum; damnosum est velle Christianum ab hac lectione retrahere; » 83, ibi: « Est illusio sibi persuadere, quod notitia mysteriorum religionis non debeat communicari feminis lectione sacrorum librorum. Non ex feminarum simplicitate, sed ex superba virorum scientia ortus est Scripturarum abusus, et natae sunt haereses. » 84, ibi: « Abripere e Christianorum manibus Novum Testamentum, seu eis illud clausum tenere, auferendo eis modum illud intelligendi, est illis Christi os obturare. » 85, ibi: « Interdicere Christianis lectionem sacrae Scripturae, praesertim Evangelii, est interdicere usum luminis filii lucis, et facere ut patiantur speciem quamdam excommunicationis. » 86, ibi: « Eripere simplici populo hoc solatium jungendi vocem suam voci totius Ecclesiae, est usus contrarius praxi Apostolicae et intentioni Dei (40). »

(41. Sacra Scriptura abulentis in sortilegiis, incantationibus, etc., juris et arbitrii poenis debent ab episcopis puniri. Concil. *Trident.*, sess. iv in decreto *De editione et usu sacrorum librorum*.

(42. Sacram Scripturam convertentes ad usus profanos, verba jocosa, scurrilia, fabulosa, vana, adulationes, detractiones, superstitiones, sortes, libellos etiam famosos, etc., eodem modo puniri debent. Concil. *Trid.*, loc. cit.

(43. Sacrae Scripturae lector seu expositor tenendus est in metropolitanis, cathedralibus et collegiatis existentibus in aliquo insigni oppido. Conc. *Trident.*, sess. v, cap. 1, *De reform.* (44. Et talis lector est examinandus ab episcopo. Concil. *Trid.*, cit. cap. 1.

(45. Sacrae Scripturae lector, seu expositor, tenendus est etiam in monasteriis regularium, et episcopus ut Papae delegatus potest ad hoc compellere superiores. Conc. *Trid.*, cit. cap. 1. (46. At iste lector pro monasteriis regularium non debet, nec potest examinari ab episcopo. Concil. *Trident.*, cit. cap. 1.

(47. Sacrae Scripturae lectio in conventibus regularium debet fieri bis in hebdomada, et ea finita, debet fieri collatio de illa. Clemens VIII, constituto. 50, incip. *Nullus*, § 1

APPENDIX.

Seu De sacra Scriptura novus articulus, ex aliena manu.

(48. Addimus novum de sacra Scriptura articulum, ut ea quae brevitate causa ab auctore Bibliothecae praetermissa sunt, inscius lectoribus nostris exhibeamus. Itaque sacram Scripturam libros illos vocamus ab hominibus scriptos, quos Deus selegit, ac veluti ministros adhibuit, ut divino ejus verbo scripto hominibus manifestaret volun-

(40) Vide infra num. 65.

tatem suam. Librorum numerus is est, quem auctor ex decreto concilii *Tridentini* descripsit. Nos vero paucis indicabimus controversiam, quae hac de re occurrit inter orthodoxos et novatores. Primum vero agemus generaliter de sacrae Scripturae veritate et integritate, et assistentia illa, qua scriptores sacri adjuti divinos libros conscripserunt. Deinde de canone sacrarum Scripturarum, et de eo, ad quem spectat sacrarum Scripturarum canonem decernere et infallibili auctoritate Ecclesiae proponere. Praeterea de sacrorum librorum versionibus, ubi etiam de lectione sacrae Scripturae in lingua vernacula. Denique regulas nonnullas exponemus, quarum beneficio erui, investigari ac cognosci possit verus sacrae Scripturae sensus.

(49. Duplici in sensu veram sacram Scripturam affirmare possumus, scilicet, prout verum fictitio et supposititio opponitur, et prout falso adversatur. Hic in priori sensu sacrae Scripturae veritatem tuetur: nam si hac ratione vera et integra statuatur, pro falsa haberi non potest; cum verbum Dei exhibeat, quod falso subesse nequit: nam Deus, infinite sapiens cum sit, falli nequit, et cum sit infinite bonus, nequit fallere. Facile vero ostendimus veros et genuinos esse, non vero supposititios sacrae Scripturae libros. Tales enim habendi sunt, si quovis saeculo ascripti auctoribus fuerint, quorum nomen praeserunt: hoc enim argumento viri docti atque critici, vera esse et genuina antiquorum opera probant. Sed Mosis synchroni et prophetarum coetanei, ac subsequentium saeculorum homines, tanquam germanum illorum fetum tradidere libros ab illis exaratos; idemque Christiani apostolorum auditores docuerunt de libris Novi Testamenti, atque ita ad nostram usque aetatem non interrupta serie factum est. Hoc argumento usus est Augustinus *contra Manichaeos* sacrarum Scripturarum veritatem negantes lib. xxviii, *contra Faustum* cap. 6. Videantur Daniel Huetius, in sua *Demonstratione evangelica*, Natalis Alexander, tom. 1 *Histor. eccles.*, Alexand. Mazzinelli, *De locis theol.*, dissert. 1, alique doctissimi theologi, qui scripserunt adversus Hobbesium, Spinosam et Isaacum Pereyrum, qui post Aben Esram temerarium scriptorem Judaeum duodecimi saeculi, Pentateuchum Mosis abjudicare conati sunt: ii enim invictissimis argumentis demonstrant, Pentateuchum esse genuinum Mosis fetum; et aut singillatim ostendunt, singulos cum Veteris tum Novi Testamenti libros genuinos esse, aut regulas praescribunt, quarum usu id quisque facile demonstrare possit.

(50. Sacra Scriptura est etiam integra, saltem quoad partes essentielles. Primum id constat auctoritate simul, et rationibus sancti Hieronymi, qui quamvis in *Commentario* in c. iii Epistolae ad Galatas in opposita opinione versari videatur, re tamen diligentius considerata, haec scripsit c. vi